

COSINZEANA

revistă literară
ilustrată săptămânală

ABONAMENTUL:

PENTRU AUSTRO-UNGARIA:	{	Pe un an cor. 12 [—]	PENTRU STRĂINĂTATE:	{	Pe un an cor. 20 [—]
		Pe 1/2 an cor. 6 [—]			Pe 1/2 an cor. 10 [—]
		Pe 1/4 an cor. 3 [—]			Pe 1/4 an cor. 5 [—]
		Pe 1 lună cor. 1 [·] 20			Pe 1 lună cor. 2 [—]

Redacția și Administrația în Orăștie—Szászváros.

„Librăria Națională” S. Bornemisa

Orăștie—Szászváros

Cele mai noi
cărți literare!

Dragoslav: Volintirii, nuvele, cor. 1:80
Fogazzaro: Misterul Poetului,
roman ” 1:80
Culina: Carte de bucate ” 3—
Catina: Proba cuceririi Si-
listrei ” 2—
Dr. Grünfeld: Viața sexuală ” 1—
Dr. Sterian: Cum putem mări
cantitatea de viață ” 1:50
Achimescu: Nuvele alese ” 1—
Demetriad: Visul lui Ali ” 2—
E. Farago: Copiilor ” 1:25
Demetrescu: Începuturile ome-
nirii ” 0:50

A. Cazaban: Între femeie și
piscică, nuvele ” 1:50
E. Lovinescu: Aripa morții,
roman ” 1:80
N. Beldiceanu: Chilia dra-
gostei, nuvele ” 1:50
V. Eftimiu: Cocoșul negru ” 2:50
Wells: Primii oameni în lună ” 0:80
Locusteanu: Cincizeci figuri
contemporane ” 2:50
Apostolescu: Istoria literaturii
moderne ” 0:20
Ion Agârbicean: Schițe și po-
vestiri ” 2—

Cele mai noi
cărți literare!

Pentru porto să se trimită deosebit 20 bani de-o carte. Comandele se execută cu cea mai mare promptitudine. Librăria e provăzută cu un bogat depozit de cărți literare, și la dorință procură și cărți cari îi lipsesc. Mai are mare depozit și de hârtie de cancelarie și pentru scrisori, cerneală și revizite școlare. Cereți catalogul gratis și franco.

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. Bornemisa, a edat un
splendid tablou național, tipă-
rit în color, în mărime 47/59
cmetri, reprezentând mărreața
clipă istorică:

**Intrarea
lui Mihai Viteazu
în Alba-Iulia, la 1599.**

E o foarte frumoasă po-
doabă pentru oricare casă ro-
mânească și e cel mai bun
cadou, ce se poate face la ori-
ce prilejuri. Prețul unui esem-
plar e cor. 2:50, franco. La o
comandă de 10 exemplare, se
trimite franco, pentru numai
21 coroane. — Cereți-l dela

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. BORNEMISA
ORĂȘTIE—SZÁSZVÁROS

Colecțiile „Cosinzenii”

de pe anul I. și II. se
pot comandă dela adm.-
nistrația revistei pentru
:: suma de cor. 15— ::

Abonații noștri noi, cari doresc
să aibă revista noastră dela în-
ceput, le capătă amândouă colec-
țiile pentru suma de 13 coroane.

Horea, Cloșca, Crișan,

cei trei capi ai revoluției țărănești
din 1784, i-a tipărit într'un splen-
did tablou colorat, după portre-
tele originale dintr'un muzeu, „Li-
brăria Națională” S. Bornemisa,
și i-a pus în vânzare pentru suma
de cor. 2:50 franco; și cor. 2:75
franco recomandat.

Cei ce doresc să aibă o
icoană națională

în casă, care să le vorbească de
una dintre cele mai dureroase pa-
gini ale neamului nostru, să co-
mande acest tablou, care e unic în
felul lui și e vrednic să stea pe
păretele oricărei case românești.

La o comandă de 10 esem-
plare se trimite franco recomandat
pentru numai 21 coroane, în loc
de cor. 27:50. A se comandă la

„LIBRĂRIA NAȚIONALĂ”
S. BORNEMISA
în ORĂȘTIE—SZÁSZVÁROS

COSINZEANA

REVISTA LITERARA ILUSTRATA. REDACTOR SEBASTIAN BORNEMISA.

ANUL III.

ORĂȘTIE, 22 Iunie n. 1913.

Nr. 25.

EDITORII ȘI SCRITORII

PETRONIUS

O foaie umoristică, din prilejul congresului editorilor ce s'a ținut în Pesta zilele trecute, aduce o caricatură reușită, înfățișând, pe două pagini, pe editori și pe scriitori.

Editorii se prezintă în condițiile cele mai favorabile: grași, rumeni, zimbitori, tot atâtea criterii ale belșugului material în cari înoată acești fericiți muritori; iar scriitorii — nemuritorii! — se îngheșuesc unul într'altul, palizi, perpeliți și prăpădiți ca vai de capul lor.

E o exagerare, fără îndoială, ca orice caricatură. Editorii sunt, de sigur, mai grași și mai rumeni, căci au simțul practic al economisirei, de care scriitorii, ori cât de talentați ar fi ei, nici habar nu au. De aceea editorii adună averi, muncind din greu, iar scriitorii nu adună nimic, oricât de frecunzi ar fi în scrisul lor.

Aceasta în general numai!

Căci nu toți scriitorii sunt lipsiți de simțul real al agonisirei, deși cei mai mulți își risipesc aurul minții lor, fără să-și dea seama de darul cu care ursitoarele îl înzestraseră încă în leagăn.

Talentul e o scânteie, pe care trebuie să o alimentezi neconținut ca să se aprindă cu flăcări... dar, în aceeaș vreme, e o scânteie dumnezeiască, ce nu se poate adopta decât foarte arare, cerințelor reduse ale vieții materiale de toate zilele!

* * *

Caricatura de care amintim, cu toată doza de umor sănătos, are și o bună doză de — maliție.

Editorii și scriitorii azi nu mai sunt și nu mai trebuie să fie două elemente ce se privesc cu ochi dușmănoși, ci doi prieteni, doi tovarăși buni, ce poartă împreună facla luminii și a culturii, deasupra întunecului, în care masele dorm tihnite și inconștiente...

Să ne gândim la editorii și scriitorii vremurilor vechi.

Scriitorul, oricât de talentat ar fi fost el, își scria frumos și caligrafic lucrarea până în sfârșit, pe urmă scria, cu pana lui de gâscă: „Finis rei, gloria Dei”.

Dar ce folos de opera lui, oricât de genială ar fi fost ea, dacă nu eră nimeni, ca să i-o dea în tipar. Pe atunci cheltuielile erau așa de mari și publicul celitor eră așa de puțin. Scriitorul se coboră atunci de pe întrariatul Pegas și scria cea dintâi pagină, încă odată, cu litere mari, cu inițiale pline de podoabe. Alegea un mecenat cu parale, căruia îi dedică opera, cu multe și măgulitoare cuvinte de admirație, și mecenatul, atins plăcut de această atenție, scotea o pungă plină cu auri, întinzându-i-o „scrib”-ului, cu un gest grandios de protector. Cartea apărea în tipar, după un interval îndelungat, căci literele erau de lemn, paginile se legau cu sfoară și mașina cu roată mare se învârtea cu greu, scârșind din încheieturi, la fiecare învârtitură.

Autorul pornia apoi cu cartea în lume, abătându-se pe la prieteni și pe la prietenii prietenilor, apoi pe la necunoscuții cu dare de mână, oferindu-și cartea, cum oferi azi un săpun „Schicht”, sau un loz dela loteria de clasă.

* * *

Dar nu e de lipsă, a recurge chiar la vremurile vechi, ci putem reveni până aproape încoace, să zicem până la începutul deceniului trecut, ca să ne dăm seamă, de progresul ce s'a realizat și în literatura și presa noastră, care nici azi nu se poate mândri cu o situație nici măcar mijlociu — favorabilă. Aveam pe atunci o singură revistă literară „Familia”, unde nu se pomenia să reflecteze vr'un colaborator și la onorar. Eră o mare atenție, dacă după doi-trei ani de colaborare destul de regulată, primiai revista gratuit și câte un șir de încurajare din partea directorului — protector. La jurnalele — două-trei — câte aveam, lucrau câte doi-trei oameni, cari scriau foaia întreagă, începând cu articolul de fond, întrefileuri, cronici, reviste — până la reclamele, ce se tipăreau pe pagina din urmă, după ce redactorii le traduceau din nemțește sau ungurește.

Azi, după zece-cincisprezece ani de evoluție culturală, redactorii ziarelor noastre sunt retribuți mai omenește și s'a pomenit în vremea din urmă și publicul nostru, să înființeze un fond pentru ajutorarea jurnaliștilor români, cari muncesc din greu și își chel-

tuesc energia și intelectul într-o activitate atât de dificilă și atât de ingrată.

Revistele literare s'au schimbat și ele, înțelegând că munca colaboratorilor trebuie retribuită ca orice altă muncă, căci scriitorii, oricât de însuflețiți ar fi ei de idealismul ce transpiră din scrisul lor, nu se pot hrăni numai cu raze de lună și nu-și pot încălța copilașii numai cu iluzii.

E un progres vădit acesta.

Mulți oameni de talent, cari au dat frumoase probe pe vremuri, s'au oprit la cele dintâi avânturi finerești, căci grijiile și năcazurile vieții îi copleșiau și nu le mai dau răgaz, să viseze cu ochii la stele.

Publicul nostru de atunci își închipuie — și literatura noastră de atunci îl îndreptățește să-și închipuie — că literatura e un lux și o jucărie. Te pui la masă, iai condeiul și scrii... Vorbele curg ușoare, dulceaga istorie de dragoste se înfiripă cu înlesnire... ici o pri-vighitoare... dincolo o rază palidă de lună... o strângere de mână... un „te rog, domnule, dă-mi pacel” ...o mică intrigă... și totul se încheie. Dacă vrei vesel: „Peste trei săptămâni, finera păreche”. (Autorul, luați seama, a ținut cont de termenul vestirilor în biserică!) Ori dacă vrei tragic: „În cimitirul satului B. se deschide un mormânt proaspăt”...

* * *

Azi publicul nostru românesc e pe calea adevărată de a înțelege tot mai mult înșămnațata literaturii și a scriitorilor, ce au ieșit din sinul lui.

Azi nu se mai poate scrie numai din plăcere, căci cerințele publicului sunt cu totul altele. Scriitorii încă trebuie să-și dea seama de tot cuvântul ce-l pun pe hârtie. Ei trebuie să cetească cel puțin de zece ori atâta cât scriu; trebuie să aprofundeze viața și să încerce a pătrunde și a-și da seamă de mediul ce-i înconjoară, de viața ce palpită în preajma lor, prin mii și mii de rezertori, ce așteaptă cu insistență, să li se dea tâlmăcire în formă artistică.

Ei trebuie să fie *inima* în care palpită durerile și aspirațiile neamului; ei sunt *sismograful* senzibil, ce remarcă chiar cele mai mici și mai neînsemnate sbucnici din adâncurile necunoscute.

Suntem pe calea de a ne crea și noi o generație de scriitori și a ne asigura un avânt literar cum n'am avut încă în Ardeal, căci adevărata mișcare inten-ză literară datează la noi abia numai din 1900.

* * *

Nu ne putem plânge că n'am avea talente, când Românul — pare-mi-se — e născut deadreptul poet.

N'avem însă public suficient, și, mai ales, nu avem un editor, — măcar unul! — care ar putea să rupă ghiața mai cu dinadinsul și să răspândească în lumea românească tot ce e bun, frumos și vrednic de a fi dat obștei ca hrana sufletească.

Suntem la început numai — și să nu se adevărească și aici vorba înțeleaptă a lui Creangă: „Românului îi e ușor până se apucă de lucru, că de lăsat iute se lasă”...

ZILE DE VARĂ

— NOTE DE DRUM —

Spre munți.

Plecăm pe Murăș la deal, în fuga năvalnică a trenului. Cum se apropie seara, deoparte și de alta a drumului, pe sub umeri de dealuri rămân în ceață sate frumoase, cu nume românești și cu biserici arătătoare.

În curând urmează *Oșorheiul* durerii proaspete, — orașul vicariatului odios, — cu palatele și zidirile lui moderne.

Apoi *Reghinul* Sașilor, cuibul lui Petru Maior, colo pe-un piept de deal, cu turnuri înalte și cu lumini multe pe la case.

Coboară întunerecul tot mai deplin. Când se oprește trenul, în răstimpuri, lângă așezări pe cari nu le mai vedem, auzim tot vorbă românească.

Simțim acum munții aproape. Dungi uriașe de întunec nestrăbătut la stânga și la dreapta, clocot lin de păduri când și când, iar deasupra, în înălțimi, o fașie de cer înstelat. Și vuet de ape: Murășul, care trece foarte aproape de noi.

Ne pare că ne-a prins norocul în cadrele vrăjite ale unui basm. Inchid pleoapele ușor și tinereța mă face să cred, că sunt un voinic din lumea veche, încălecat pe un cal năsdruvan, trecând în zbor ca gândul, peste țara fermecată a zinelor. Alergarea lărmuitoare a Murășului nevăzut, pălpăiri de focuri pe culmi, răsufletele scurtea ale trenului, — iau în închipuirea mea aprinsă dimensiuni neobicinuite, mărindu-mi aparența de vis dulce, încântător.

Toplița.

Târziiu în noapte coborâm la *Toplița*. O gară plină de lucrători, toți cu săcuri grele și cu sumane albe sau roșii. Semn că suntem în împărăția pădurilor. Însă noaptea, cu prea puține stele și fără lună, nu ne lasă să întrezărim nimic din înfățișarea locului, ci, ca un prieten cuminte, vrea să ne facă o surprindere covârșitoare mâne, în lumina dimineții. Călători supuși, noi încuviințăm gândurile părintești ale întunerecului și mergem bucuroși la culcare, în otelul destul de elegant din marginea pieții.

Dimineața deschidem ochii cu o nemărginită îndestulare în suflete. Prin fereastră ne zimbește vioi o rază de soare și noi ne întrecem bucuroși care să cuprindem mai întâi peisajul mareț ce ne așteaptă.

Orășeni sătuli de ziduri și de mesele lucii ale scrisorilor și cărților, dorim cu nesaț soare și aer înviorător. Insetăm după lumină și după zări nemărginite. Cuprindem deci, cu nepotolit avânt cea dintâi icoană ce ni se imbie ochilor, din fereastră otelului.

O pădure de brazi tineri, peste fașia de argint a Murășului. Se înalță lin, până aproape sus la poalele cerului albastru. E de-un verde întunecat, negru, care parcă respiră, trăiește. Printre trunchiurile svelte

Vedere din Toplița: Biserica românească gr.-ort.

din margine se desprinde o pânză subțire de negură, ca aburii din gura unei ființe nevăzute. În sus, spre culme, lumina soarelui țese văl de aur peste creștele ascuțite ale brazilor. Și de tot sus, peste o miche de munte pleșuv, rade soarele tânăr, un răs potolit, cald, dumezeesc.

În jur, de toate părțile, se înalță munți mari, cu frunțile descoperite, cu stânci strălucitoare în lumină. Un stat de uriaș cucernici, cari își fac ruga zilei, în faptul dimineții. Ceața fumurie care le acoperă creștetele, pare mireazma de cuvioșie, care se înalță spre porțile cerului, la picioarele atotputernicului Ziditor.

Totul e lumină și viață, care se trezește. O splendoare și o frumseță neînchipuită!

Cu acestea icoane în suflete, ne îmbrăcăm repede și coborâm în stradă. O luăm prin târg și ne dau binețe trecătorii. Români cu portul alb și cu pălării mărunte. Femei cu cojocel și cu fota roșie prinsă gingaș la brâu, cu poalele albe, cari se aleg cu o ușoară cochetărie de sub fota de lână. Printre căruțele cu legumi ale Sașilor și ale Ungurilor, întâlnim fețe bălane cu ochi albaștri, în port maramurășan, cari ridică pălăria la vederea părintelui cu barbă frumoasă dintre noi, dar nu ne înțeleg limba, decât rău, căci sunt „brăte rutenski“, ne spune un privitor. Multe sătrii de pâne, pe care o vând evrei bărboși, ori jupănese grase. Ici colo, câte un mărginean din părțile Șaliștei, îmbie pănură ori untură. Un amestec de tot felul de oameni și de limbi, cari împopulează ferestreaele de scânduri din văile de aproape, ori culcă la

pământ brazii pădurilor, ca simbriași ai societăților străine.

În plimbarea noastră de dimineață ajungem la o bae cu apă caldă, de cari sunt mai multe în această Toplița, sat al apelor calde, cum spune numele de origină slavă. (Toplos=cald). Limpezimea apei ne ispitește. Și ne oțelim trupurile cu o minunată scaldă de dimineață. Cristal topit, în stropi de strălucitoare mărgăritare.

La biserica unită din deal trage clopotul de liturghie. Și urcăm voioși să ne închinăm și noi lui Dumnezeu, pentru frumseța zilei și pentru sufletele noastre. Din pragul bisericii ni se lărgește câmpul vederii. La apus se ridică muntele *Tarnița*, ca o uriașă povară pe spatele unui cal. Spre miazăzi-apus *Căldarea*, alături, la sud, *Bătrâna* și *Fâncelul* mai încolo. Coaste înalte, împădurite, cu umerii goi, arși de soare.

Jos, în vale, printre verzele arborilor, se respiră casele satului, cu frumoasa biserică românească gr.-ort. deoparte. Un râu limpede curge prin mijlocul comunei, pe sub poduri de brad și pe lângă mori mici, ale căror roți gem învârtindu-se. Pe malul Murașului din față o mulțime de brazii despoiați de coajă, uscați, așteaptă dinții ferestrelor necruțător, ori vagoale trenului, să plece în jos spre câmpiile lacome ale țării.

Ne facem cruce și intrăm în bisericuța bătrână de bârne. Deoparte, pe-un părete, vedem însemnat anul 1777, al ridicării poate. Pe cupolă și pe pereți, zugrăvitură bună, din vremea veche. Anul zugrăvirii 1791.

Sfânta slujbă se urmează cu evlavie și cu adâncă simțire creștinească. Credincioși mulți, cu fețe frumoase, luminate. Multe bărbi, cari dau atâta demnitate aleasă moșnegilor. O bunică firavă, cu legătură albă, se închină adânc, făcând mătăanii. La strană cântăreț cu glas dulce, trăgându-l lin. Părintele *Sbârcea*, însuș un moșneag, cetește duios evanghelia, având accente de apostol în grai. Femei cuvioase ingenunche sub epatrafir și toată mulțimea e cu frunțile plecate.

Un aer de caldă pietate stăpânește, cum nu se prea întâlnește jos, la țară, în zoala mai tulbure a vieții.

În biserica cu două turnuri de jos, e lume mai multă. Sub boltele încăpătoare mulțimea norodului își dă o icoană mai impunătoare, mai pitorească. În stranele largi vezi chipuri mai hrănite, spre altar domni, în tindă femei și fete de tot multe. Slujba e mai cu fast, cântăreții mai mulți, iar fumul de tămâie stăruie mai îndelung în jurul catapitesmei bogate.

Înfățișarea toată te face să crezi, că ești, cu foarte mici deosebiri, în-o biserică de margineni din Poiana-Sibiiului, ori din Avrighul de pe Olt. Aceleași trăsuri în fețe, și la bărbați și la femei, și, în tonurile generale, aceleași linii la îmbrăcăminte. Bărbații mai ales, sunt înalți și mândri, de-o rară frumseță. Femeile subțirele și gingașe, atrăgătoare, în îmbrăcăminte lor de-o minunată simplitate și frumseță.

Splendida perdea, care s'a făcut în „Atelierul de țesături și cusături din Orăștie“, pe seama reginei din România. La perdea au lucrat patru fete timp de 3 luni și a costat 600 coroane.

Din astfel de țărani ai Topliței, se trage frumosul episcop al Caransebeșului, Prea Sfinția Sa Miron E. Cristea.

În vremea când luăm dejunul, lungi căruțe de povară aduc Sași dela Reghin, cari merg la Borsec, în excursie. Sunt mulți și strâmtorați pe băncile de lemn ale căruțelor, dar veseli și gălăgioși. Multe Săsoici frumoase și chiar copilițe mai răsărite. Între dâșii câțiva Români, înțelegători și ei de frumsețile ce ți le oferă o zi de vară, pe drum la munte.

Vedem dragostea de fire ce palpită într'inșii, dar mai ales priceperea cu care știu căuta darurile binecuvântate ale naturii și ușurința cu care se întovărășesc la lucruri plăcute tuturor. Și o durere ne cuprinde: Unde putem face și noi Românii lucruri ca acestea? Peste tot facem noi excursii? Avem în tot Ardealul, această Elveție a Carpaților, o singură însoțire de turiști, închinători ai naturii dumnezeiești? Noi, Românii orășeni, la drum suntem mofturoși, cu multe pretenții, prea domnoși, cum s'ar zice pe ardeleneste. La munți ne avântăm rar, dar și atunci răzleți, fără plan și fără statornicie. Dureros poate, dar adevărat.

În vremece noi, doi drumeți pribegi, ne isprăvim dejunul, privind zările cu melancolie, cele vre-o șase căruțe cu Sași pornesc la drum, în duruit pătrunzător. Sună clopoțelele dela cai, și, pe drumul neted, se infiripă un cântec de veselie și de sănătate, în frumos amestec de glasuri femeiești, subțiri, și de basul profund al bărbaților. Iar munții din jur tresar în cale de limba cu sunete străine, care le turbură pacea bătrânească...

La mănăstirea Topliței.

În Toplița am avut privilegiul să facem câteva cunoștinți prețioase, între cari nu vom uita pe dl doctor *Titea*, care ne-a călăuzit toată vremea în această localitate. Prin dsa am cunoscut pe dl *Trifu*, care ne duce cu trăsura sa la mănăstirea Toplița.

Sus, pe-o vale, care se chiamă „Valea Doamnei“, în umbră alor câțiva arbori bătrâni, stă, tăcută și părăsită, o biserică veche de lemn. Pare întristată și străină, pe coasta de deal pârliț de soare. Ferestrele mici și s'au întunecat de vechime, la ușă câțiva paianjini își țes neturburați pânza lor de mătăasă subțire. Vre-un gândac, ori vre-o muscă rătăcită, dacă mai turbură liniștea de cimitir din jur, sbârnăind din aripi în jurul păreților. Toată clădirea pare un mormânt uitat, deasupra căruia se tânguie poate, în serile târzii, vântul.

Pe bărnele de brad, și de tei, din cari e alcătuită biserică, se văd ici-colo urme de slove cirile, cari nu se mai pot ceti însă. Coperișul de dranițe, bătute cu cuie de lemn, e înnoit pe unele locuri. Se văd altfel în multe părți ale clădirii urme de reparațiuni, și mai vechi și mai proaspete.

Un unchiuș dela o casă de aproape vine să ne deschidă. Aduce o cheie primitivă de lemn, cum se poate întâlni la multe biserici vechi.

„*Nicodim* a fost domn aici întâi“, zice moșul. Apoi ne spune domol, cu adâncă convingere în glas, o poveste veche despre începuturile, acestui sfânt lăcaș.

„Ci-că a fost codru mare aici, în vremile vechi.

Și pustietate adâncă. O „Doamnă“ oarecare, de peste munte, — din Moldova vecină, credem noi — în mare impas sufletesc, a plătit unor meșteri avere multă, doisprezece armăsari, ca să facă la acest loc, lângă pârăul Doamnei, o sfântă mănăstire pentru închinare. Dar frumoasă și din peatră să fie, să cumpănească plata cea mare. Inșă meșterii nu au găsit peatră și au făcut-o din lemn de „chei“ — tei. Iar Doamna dacă a văzut că nu i s'a împlinit gândul a murit de „scărbă“ și a fost îngropată aici.

„De-atunci să fie ca la 350 de ani“, ne asigură săteanul cucernic.

Ne înduioșează povestea bieteii Doamne și căutam vreo însemnare, ori vreo peatră de mormânt, care să ne descopere numele acelei cucernice doamne moldovence. Dar nu găsim. Decât cu numeri arabi, pe iconostas, anul 1755. Și tot acolo, dealungul, aceste șire:

„Această sfântă biserică s'a acoperit și catapi-teazma s'a zugrăvit prin cheltuiala și osteneala mai micului între frați, părintele Nicodim, pentru iertarea păcatelor sale, 1755 luna Iunie 25 zile. Și fiind zugrav Andrei ot Șunfalu.“

Interiorul bisericii încă arată părăsire. Intre ves-minte câteva rămășițe de vechi prapori pe pânză groasă. Un baptisteriu din trunchiu de tei, care inșă

Un tip din insula Ada-Caleh, pe care Ungaria a anexat-o mai deunăzi.

n'a mai fost folosit, nici curățit, încât e plin de resturi de cârpe și de cenușă.

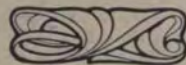
Slujbă nu se mai face aici, decât rar de tot. Biserica cu toate ale sale, e a sătenilor cari ne-o arată, două-trei familii, cu locuințele aproape. Au cumpărat-o cu loc cu tot — zic, — dela licitație. Cărțile sunt puține și defectuoase, tipărituri moldovene. Au trecut, se vede, și ele prin grele încercări.

Afară, în jur, prin iarba deasă, câteva cruci de lemn, măcinate de cari, amintesc o viață ce s'a dăpănat aici, cu rugăciuni și cu posturi, o viață călugărească, la toată întâmplarea.

Inainte de a ne depărta, ne oprim o clipă stând tăcuți, par'că am dori să răzbată la noi, din adâncul mormintelor, un glas de mai adâncă lămurire, o licărire postumă a lumii îngropate aici, dar nici o clătire, nici mișcare, nimic.

Și coborîm la drum, gândindu-ne, cum mor toate pe acest pământ, Doamne, și oamenii, și lucrurile mânilor lor! Toate, toate...

A. Lupeanu.

Taină...

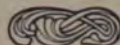
Eră 'ntro primăvară... Cireșii toți în floare...
Rădeau micuții muguri în iazele de soare
Și crengile 'nflorite se legăneau în vânt...
Tu nu mă mai văzuseși și nu știai că sânt.

— Un biêt drumeț pe-o cale cu petri și cu spini
Eu aduceam o taină în ochii mei senini,
Și cântul în surdină, ce-l fredonam încet
Eră curat ca roua, duios ca un regret.
Îl învățasem noaptea, când sufletul pribeag
Mi se perdeă 'n neștire, să cate ceva drag,
Un suflet, unul singur, în necuprinsu 'ntreg
Să vreă să mă priceapă, că știu să-l înțeleg.
În clipa-aceea scurtă, cum stam tăcut și trist
Și cercetam cu mintea, de ce și mai exist,
Tu ai venit ușoară, ca fulgul cel de nea
Și-ai pus o mână rece încet pe fruntea mea...

Și nu mă mai văzuseși și nu știai că sânt,
Eu nu ți-am spus o vorbă, tu n-ai spus un cuvânt...

— Un vis, o arătare, ori ce-a fost, nu mai știu,
Dar simt și azi de-atuncea, că nu mai sânt pustiu.
Te caut pretutindenii, în nopțile târzii,
În zilele tăcute, și-aștept din nou să vii,
Să vii așa 'n neștire, ca fulgul cel de nea
Să pui o mână rece încet pe fruntea mea.

RADU MĂRGEAN

IERTARE

LIVIU MARIAN

Discutam cu toții, plini de patimă, un caz rar de psihologie. Un domn, căsătorit de curând cu o femeie de o minte și cultură superioară și pe deasupra de o frumusețe clasică, își surprinsese nevasta cu un prieten al său. Și în loc s'o ucidă sau s'o lovească și s'o alunge, cum se întâmplă de regulă, ca pe o netrebnică, care i-a necinstit casa, l'a nenorocit, — o iartă fără nici o vorbă.

La insistențele celor curioși bărbatul, sosit de curând și el în mijlocul nostru, explică gestul său calm și marinos:

„Când am intrat în odaie, surprinzându-l, eră noaptea. Lampa eră stânsă. În schimb argintul lunei, pline, ce pătrunde prin geamul deschis, odată cu parfumul îmbătător din liliacul de sub fereastră, dădea întregii încăperi o înfățișare fermecătoare de vis.

„Se trase tremurând lângă geam, în bătaia razelor lunii, cu privirile plecate și mâinile încrucișate la piept, încercând zădarnic să-și domolească bălăile inimii. Privind-o, am avut atunci pentru cea dintâiu și cea din urmă oară fiorul sfânt, pe care trebuie să-l fi simțit marii maestri ai daltei antice în fața statuelor *visate* de dânsii.

„Văzându-mă mut, incremenit, îndrăzni după o vreme să se apropie de mine șovăind, să îngenuncheze la picioarele mele, să-și ridice spre mine ochii înlăcrimați și mâinile tremurătoare, împlorându-mi mută de durere iertare, milă. Am ridicat-o c'un zimbet trist, iar cu un gest disprețuitor, care îi spunea: „acum, fiind eu aici, tu poți plecă!“, i-am arătat prietenului ușa și am rămas singuri.

„Așa-i că nime din voi n'o să-și poată explica cum de-am putut păstră în acele momente așa de critice sângele rece, pe care l'ați admirat desigur. De nu l'aș fi avut *atunci*, desigur m'aș căi adânc *acum*. O explicare definitivă a acestui fapt nu cred s'o poată da ușor cineva, de vremece n'o pot da nici eu. Mă întreb:

„A fost credința puternică de mai înainte în curăția ei îngerească, în cinstea bărbătească a vechiului și bunului meu prieten? Sau poate urmarea firească a trăsnetului strașnic, neașteptat, care îi paralizează deopotrivă revolta creierului și a brațului? A fost acea dulce înșelare de sine, înăscută fiecăruia din noi, care, voinde să te scutească de priveriștea ucigătoare a desiluziei, îți strecoară pe ochiul limpede al minții ochelarii cerniți ai îndoielii? Sau poate numai poesia nespuse de fermecătoare a acelei nopți neuitate de Maiu, când n'aveam dreptul să părăsesc un suflet gingaș de femeie, în care trebuia să știu că firea renăscută poate trezi într'o clipă de nepază cu o furie demonică acel dor nebun de viață, care nu vrea să știe de stavilele, pe cari încearcă să i le pună în calea-i vijelioasă mintea neputincioasă? N'aș putea spune hotărât!

„Mi-a zis apoi, într'un târziu, după ce muțenia mea străuitoare și solemnă îi redase liniștea, o făcuse din

nou stăpână pe talazurile agitate ale minții și inimii, că totul fusese numai o simplă, nenorocită fatalitate.

„Îl știi“, a urmat ea cu glas dulce și plângător, „pe prietenul tău om de o cinste și serioșitate mai presus de orice îndoială, așa după cum l'am cunoscut și eu și-l cred încă și *acum*. Stăteam singură la geam, cuprinsă de nește fiori tainici, și l'am găsit trecând nepăsător, în obicinuitu-i mers domol și cu privirea gânditoare, în preajma casei noastre și — l'am chemat pe nume. S'a oprit. Am schimbat câteva vorbe banale și-apoi, îndemnată de simțirea curioasă a singurătății, în care mă știam în lipsa ta de-acasă, l'am poftit să urce în odaia, în care am petrecut toți trei atâtea ceasuri plăcute. A întrebat întâiu ori de ești acasă. I-am spus că lipsești și atunci n'a voit să intre. Dar am stăruit atâtea vreme, până ce a cedat și s'a învoit să intre sub condiția, că nu-l voi opri decât „un minut“. Mă voi înfiora totdeauna la gândul, câte se pot întâmpla într'un astfel de minut nenorocit.

„Până să urce la mine mi-a fulgerat prin creier o idee bizară, răutăcioasă. Mi-am zis: cum se poate ca un om tânăr, cult, de sentiment, care se extaziază privind un tablou, ascultând o simfonie, să rămâie vecinic nesimțitor, rece în fața femeilor? Am simțit atunci în mine un fel de revoltă pătimașă; nu personală, căci n'am fost nicicând orgolioasă pe urma frumuseții mele, care e firește să fie disprețuită de toți, câți n'o pot stăpâni. Dar mi se părea că toate femeile libere, frumoase, ale căror farmece nu pot stă mai prejos de cele ale unei biete pânze moarte sau ale unei sfioase vibrări de coarde, îmi cereau în acea clipă să le răsbun pe toate, să-l îngenunchiez, să-mi bat joc de acest disprețuitor păgân ce refuză cu îndărătnicie să li se închine.

„Până să treacă pragul odăiei, vorbise în mine numai glasul domol al minții. Dar, îndată ce focul buzelor sale moi îmi atinse mâna, s'a trezit cel selbatic al simțurilor fierbinți. Și, dacă cu o clipă mai înainte mă gândisem numai la umilirea *lui*, la sfârșit am înțeles, prea târziu, că am căzut *eu însumi*, biruită de armele mele proprii.

„Dacă m'aș crede numai o singură clipă cu adevărat vinovată, n'aș îndrăzni să stau alături de tine, căci m'am înjosit și în fața ta și în fața lui și mai cu seamă în fața mea, eu, care am știut să trec cu fruntea ridicată prin atâtea împrejurări primejdioase pentru un suflet slab de femeie frumoasă, să înfrunt cu ușurință atâtea ademeniri demonice“.

„Un suspin greu îi curmă glasul de o dulcețată tristă. Două lacrimi calde îi înecară ochii frumoși, ce nu îndrăzneau să mă privească. Își acoperi, copleșită de rușine (și poate de mila mută, cu care o acopeream) fața cu mâinile tremurătoare și, isbucnind într'un plâns sguduitor, și-o îngropă în perne.

„Am înțeles-o. Am *trebuit* să o înțeleg. De aceia am cuprins-o în brațe, am sărutat-o lung pe buzele ce-i ardeau ca focul și — am iertat-o! Ce puteam să fac *alta*?...

— Eu, dragă, n'aș fi iertat-o", se grăbi să răspundă grav un domn tomnatic, cu priviri încrunțate.

„Nici eu“, se auziră deodată mai multe glasuri îndârjite.

„Auzi, domnule, să-l înșele și încă cu un prieten“, întări cineva cu un hohot răutăcios judecățile celorlalți.

Atunci profesorul Marinescu își amestecă în larma vorbelor de revoltă și osândă ale celor mulți glasul său blând și împăciuitoar:

„Voi, dragii mei, îmi aduceți aminte de judecata voastră aspră, răutăcioasă, care, în temeiul moralei de modă în societatea de azi, nu admite nici o explicare, nici o scuză pentru un asemenea păcat foarte firesc, — o scenă plină de poezie duioasă, petrecută cu două mii de ani în urmă în fața judecătorilor atenieni:

„O biată fată de o frumusețe răpitoare, acuzată pentru nu știu ce crimă, tremură ca trestia în fața aprigilor oameni ai dreptății sfinte. Zădarnic încercă învățatul și elocventul retor, într'o vorbire plină de argumente de spirit, să convingă neinduratul areopag despre nevinovăția fecioarei.

„Când isvorul îmbelșugat al dovezilor i se istovise cu totul, când, obosit de atâta vorbă zadarnică, își pierduse aproape toată nădejdea în biruința cauzei, ce-o apăară, — îi trecu prin minte, ca o fericită scîlpire de fulger, ce-ți arată în bezna nopții poteca pierdută, o idee pe cât de simplă, pe atât de măntuitoare.

„Cu un gest artistic de sculptor genial, care și-a terminat o capodoperă, cu care va face înșfârșit să amintească glasul răgușit al criticaștrilor mofturoși, desvăli sinul fraged și alb al fecioarei și aruncă o privire plină de dispreț temușilor oameni ai legii. Aceștia, rușinați în fața *acestui* ultim argument, al frumuseții dumnezeiești, care a fost în stare să ispitească dalta măiastră a unui Praxitel, o iertară.

„O femeie frumoasă: cine ar putea-o osândi așa ușor?“ încheiă sentențios vorbitorul.

De astădată rămaseră cu toții muți și clătinară numai gânditori din cap, fără a se privi în față, de rușine par'că să nu-și surprindă schimbarea repede a judecății lor nedrepte dintâiu.

Idilă

*În zarea lumii, luna cată
Din sihăstria unui deal,
Ca o domniță 'ndurerată
Dintr'un castel medieval.*

*Și lângă ea, îngândurat,
Luceafărul sclipind rămâne:
Un paj sfios, înfiorat
De preajma gingașei stăpâne.*

NICHIFOR CRAINIC

CRONICĂ DOCUMENTARĂ

Cum se îmblânzesc fiarele.

Încă o îmblânzitoare sfâșiată de fiarele revoltate! Cazul a avut loc pe la sfârșitul lui Mai în orașul Haarlem din Olanda. Nenorocita victimă a curajului ei, eră în acea zi cam indispusă. O ușoară bronșită complicată cu friguri a distrat-o un moment în cușca tigrilor. Instinctul bestiilor a simțit această trecătoare împrăștiare a voinței aceleia care le dominase de atâtea ori până atunci. Tigri s'au năpustit și tânăra femeie a avut capul crăpat de o lovitură de labă. Ea a murit cu două zile mai târziu.

Cea dintâi condițiune a unui îmblânzitor de fiare este o statornică vigilență. Ce este arta îmblânzirii, dacă nu triumful inteligenței și a sângelui rece asupra forței brutale? A îmblânzi o fiară, înseamnă a o convinge că suntem mai tari decât ea, punând-o în imposibilitatea de a ne ataca.

Rezultatul acesta e totuș greu de ajuns.

Iată o fiară, leu, tigru, jaguar sau panteră. Prinsă în mod brutal în mijlocul deșertului natal, urlând în închisoarea ei, ea sosește la noul ei stăpân cu o formidabilă rezervă de ură. Dacă un îmblânzitor s'ar prezenta numai decât în cușca ei, el ar fi sfâșiat în bucăți. Cum ajung dar oamenii să calmeze acest animal redutabil? Pur și simplu, cu ajutorul unui scaun...

„Ați cetit bine: cu ajutorul unui scaun, a unui simplu scaun de lemn, sacrificat mai dinainte.

El este introdus în cușcă cu o infinită precauțiune; fiara va năvăli asupra lui. Într'o clipă ea îl va sfărâma în zeci de bucăți. A doua zi se va introduce un al doilea scaun, care va avea aceeaș soartă. Dar când, a treia, a patra, a cincea zi, fiara va vedeă alte scaune

Cu capul protejat de-un fel de cușcă de fer, îmblânzitorul e în stare să înfrunte teribilele lovituri de labă ale leului.

Tinuta unui îblânzitor de fiare se compune mai ales dintr'un scaun de lemn, dintr'un corset de paie și dintr'o furcă rotunzită la vârf. Scaunul și corsetul de paie îi servesc de arme defensive, iar furca ca armă ofensivă.

în cușca ei, ea se va resemna însfârșit a crucea acest scaun etern.

Cel dintâi pas e făcut. Atunci, în timpul când fiara va dormi — și de multe ori i se dă să bea vreun narcotic — îblânzitorul va intra în cușcă, îi va pune în jurul gâtului un fel de zgardă de care va prinde un lanț. Un capăt al acestui lanț se va prinde de dușumea. Când fiara va da semne de trezire, omul se va așeza liniștit pe scaunul în chestiune...

Leul sau tigrlul se va precipită. Vai! zgarda îl va țintui pe loc. Timp de opt zile el se va zbate astfel în sforțări zadarnice, în fiecare zi omul va șede pe scaun și-l va sfida. La urmă bestia se va descuraja.

Iată acum pentru îblânzitor momentul suprem. Fiara e deslegată; omul își riscă vieața. Clipa e tragică. De cele mai multe ori animalul va sări ca fulgerul, drept la gâtul omului; dar îblânzitorul este înarmat în consecință. În jurul gâtului el poartă o pelerină de piele rezistentă, iar pieptul său este învălit într'un fel de corset de — paie. Pe aceste paie ghiarele fiarei vor lunecă întocmai ca pe o ghiață, neputându-se fixa în nici un chip. Însfârșit dacă bestia va fi particular de primejdioasă, capul omului va fi protejat de un fel de cușcă de fer.

Într'o mână el ține o furcă și în cealaltă faimosul scaun de lemn. Scaunul acesta va deveni în mâinile lui o pavăză, iar cele patru picioare ale lui vor fi veșnic îndreptate către fiară. Aceasta își va înfundă botul între cele patru picioare de lemn, în vreme ce cu furca,

ale cărei vârfuri sunt rotunzite, ca să nu-și rănească dușmanul, omul va țintui pe loc gâtul tigrlului, ale căruia labe vor bate văzduhul în eforturi neputincioase.

Bestia va recădea la pământ, dar încurând se va repezi din nou. Îblânzitorul, cu toate că plin de sudoare, nu se va clinti din loc. Cu mânerul furcei el va izbi fiara peste bot, care e partea cea mai simțitoare a trupului ei.

După câteva ședințe de acest fel, animalul va fi îblânzit; el își va fi găsit stăpânul. Dar acest prim rezultat: a sili fiara să sufere prezența omului, nu e decât un început. De acum, îblânzitorul va căuta să-l supună la diferite mișcări și exerciții, să-l facă ascultător la poruncă. Aceasta constituie o operă de răbdare care poate dura chiar mai multe luni în șir.

Fiarele sălbatice nu au toate o psihologie identică. În eforturile lui de dresare, îblânzitorul va avea de-a face cu diverse temperamente. Leul este, dintre toate fiarele, cel mai sensibil bunelor procedee; el nu este rău din fire și e chiar capabil de recunoștință. Leoaica este sub acest raport superioară leului; o îblânzitoare, dna Pianca, fiind atacată de un leu în cușca fiarelor, a fost salvată de o leoaică, care, sărind asupra bestiei înfuriate a împedecat-o de a face vreun rău îblânzitorului. Așa dar, în afacerile de dresare, omul se poate adresa direct inteligenței leului. Tigrlul și mai ales pan-

Îblânzitorul francez Pezon cu leul său uriaș „Prince”.

Unul din cele mai emoționate exerciții ale îmblânzitorului este desigur introducerea capului său în gura fiarei. Câți oameni n'au plătit cu viața curajul lor!

tera sunt, dimpotrivă, absolut refractare oricărui bun sentiment și după o scurgere de mulți ani, animalele acestea ar fi în stare să-și devoreze îmblânzitorul în tocmai ca în ziua când s'a prezentat în cușca lor pentru întâia oară. Singurul mijloc de a le supune este terorizarea. Cât despre urs, el este mai de treabă decât ori cine; este vesel, inteligent, înțelege de glumă și se joacă voios cu îmblânzitorul care-i intră în cușcă.

Dar principala calitate a îmblânzitorului rezidă în privirea și în glasul său. Cutare om va stăpâni mai bine decât un altul fiarele sălbatece. În ochii săi el are un fel de farmec care ținutește fiara pe loc; farmecul acesta nu este de sigur alt ceva decât concentrarea imponderabilei voințe omenești. Un moment de distracție, sau de beție din partea îmblânzitorului și farmecul va fi întrerupt; fiarele simt aceasta și se năpustesc...

Și câte primejdii îl pândesc pe bietul îmblânzitor! Foarte rari sunt aceia cari mor la sfârșitul carierei lor de moarte naturală.

Ceea ce este mai redutabil pentru ei, e schimbarea inexplicabilă care se produce la fiare într'o anumită epocă din viața lor și care în limbajul profesional se definește prin cuvintele: „fiara devine irascibilă“ ori „vede roșu“. Leii devin irascibili cam la vrâsta de zece ani; tigri cu doi sau trei ani mai curând. În ei are loc atunci un fel de frenezie pe care n'o pot satisface decât ucizând; e un fel de revoltă inconștientă a fiarei împotriva oprimării, un fel de reînțoarcere a instinctului către natură.

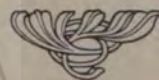
Câteodată criza aceasta nu durează mult; îmblânzitorii își urmează exercițiile cu fiara, de îndată ce ea

s'a calmat. Alte ori, fiara nu-și mai revine la liniște; atunci ea este izolată într'o cușcă și lăsată acolo până la moartea ei.

Accidentul, în epocile de frenezie ale animalelor, are loc întotdeauna pe neașteptate. E de ajuns ca fiara să le facă zgărietura cea mai ușoară, și ei sunt perduți. Vederea sângelui infurie fiarele până la delir. Ele se reped cu toatele asupra bărbatului sau femeii, care se află în apropierea lor. Atunci are loc catastrofa. Îmblânzitorul e sfâșiat în bucăți. Spectatorii țipă îngroziți, femeile leșină, alții caută să sară în ajutorul victimei. La Saint-Cloud, acum câțiva ani, îmblânzitoarea Louise Droxler eră să fie devastată de cei doi lei ai ei; ea a fost salvată grație a trei soldați din garnizoana dela Versailles cari, neascultând decât de curajul lor, s'au repezit cu baionetele scoase, ca să străpungă fiarele infuriate. Dar câte cazuri nenorocite nu s'ar putea cită de prin menagerii.

Cu toate acestea, îmblânzitori se găsesc mereu. Ca și pe aviatori, primejdia îi atrage. Ceea ce îi reține mai mult în cuscile însângerate nu e de fel setea de câștig, cât bucuria glorioasă de a stăpâni prin sânge rece și curaj teribilele fiare, arătând astfel publicului ce poate energia omenească conștientă de ea, asupra forței brutale și inconștiente.

D. M.

Cu drag și dor...

Cu drag și dor
Dearte 'n zbor,
Lăsat-am gândul
Să-l ducă vântul
Cu drag și dor...

Pe 'ntinse căi
Prin munți și văi,
Sărmane dor
Rătăcitor
Te-ai dus plângând!...

În urma ta
Apune-o stea...
Se sfarmă-un vis,
Un suflet stins
Îndurerat!...

Tu, sol pribeag
Te du cu drag
Pe 'ntinse căi,
Prin munți și văi
Rătăcitor...

Și nu uită,
Că 'n urma ta
Apune-o stea,
Se sfarmă-un vis,
Un suflet stins!...

Te du mereu
Pe drumul greu,
Căci înzadar
Ți-am dat, ca dar
Iubirea mea!...

Ce drag mi-ar fi
Dac-aș aveă,
Ca tine dor,
Aripi, să zbor
Pe 'ntinse căi!...

Umblând așa
Poate-aș află,
Unde-a zburat
Îndurerat
Norocul meu!...

G. VLĂDESCU-ALBEȘTI

FLOAREA BETULIEI

ROMAN DIN EPOCA ASIRO-BABILONIANĂ

DE: STEFAN LĂZĂR.

— 21 —

TRAD. AUTORIZATĂ DE: ALEXANDRU CIURA

2. Prințul indian.

Semiramida se cutremură și își întoarse privirea într'acolo. S'auzi un susur ușor și dintre flori eși la iveală capul unui bărbat frumos și tânăr. Înfațișarea lui eră nobilă, eră palid, ochii îi străluciau brusc de dorință, ca aurul curat. Semiramida îl privi fascinată.

Privirile lor se încrucișară, ca două curențe electrice. Regina ceti în ochii tânărului: dragoste și groază.

Ramii rozelor se clătinară iarăș și capul dispărû. Semiramida răsé.

— Unde fugi, prințule al Indiei? — Glasul ei răsună plin de amăgiri și prințul indian se apropie de ușa boschetului, cu fața aprinsă. Se plecă adânc fără să scoată o vorbă. Pe fruntea frumoasei regine se mai vedeă o ușoară linie întunecată.

— Vino mai aproape, Sumazan... Mi-ai tulburat visele. Dacă ai fi sclav, te-aș spânzură, pentru că ai îndrăznit să ridici asupra mea ochii tăi nemuritori. Dar pe tine te iert... Sumazan se apropie, genunchii îi tremurau, ochii îi sclipeau umezi.

— Zeii mei să te binecuvinte Semiramidă!... — zise el încântat, privind adânc în ochii ei frumoși.

— Și pe tine să te binecuvinte Anu, zeul ceriului... și să te ocrotească Baal și mai ales Ea, zeita înțelepciunii... — adause cu glas tainic, în vreme ce un surăș ușor se jucă pe buzele ei roșii și pline.

Se priviră. Sumazan tremură.

— Șezi aci lângă mine și spune-mi ceva despre India cea minunată. Spune-mi ceva despre tatăl tău, despre mama ta, sau despre frații tăi, dacă ai... Și vorbește despre fata aceea, pe care ai îndrăgit-o în inima ta.

Treceau adieri peste grădina aeriană, răscolind parfumuri, ce erau mai plăcute ca vinul îndulcit și ameziau sufletul. Regina se uită poftitoare la sinul puternic al prințului, la brațele lui fine și fața lui catifelată aproape copilărească. Îi zise cu glas scăzut:

— Vino mai aproape Sumazan și povestește-mi...

Sumazan se apropie:

— Tatăl meu a murit. Zeul Iama l'a luat la sine și i-a dat, ca în lumina cea vecinică, și sufletul tatălui meu să lumineze... Țara noastră e pe țărmul Gangelui și e sub stăpânirea mamei mele, căreia zeul Varuna i-a prelungit viața. Am o singură soră de care e îndrăgit o căpetenie de a Scitilor.

Glasul i se opri. Rămase în contemplarea mută a femeii frumoase, ale cărei forme eșiau la iveală pe jumătate nude.

— Și iubita? Cine e iubita ta? Cine te așteaptă acasă? — întrebă Semiramida încet, fluturându-și cochetă vălul încărcat cu nestimate. — Cine e iubita ta?

— Fiica lui Stabrobates...

— Fata regelui indian?, e frumoasă? — întrebă Semiramida, posomorându-se.

— Frumoasă...

Se făcû tăcere, abia se auziau șoaptele zefirilor și ale rozelor. Sub grădina aeriană ardea tămăie și miresme îmbătătoare, al căror fum ameți creerii prințului indian, îi trecû în sânge, străbătându-i arterele, ca o flacără pâlăitoare. Regina Babilonului observă efectul și fixându-l cu ochii ei admirabili, îl întrebă zimbînd:

— Spune, Sumazan, e mai frumoasă fiica lui Stabrobates, decât Semiramida, fiica zeiței Dercheto?...

Sumazan eră acum fermecat cu totul, și fumul îmbătător și aprins se ridică în valuri tot mai dese, de sub grădina aeriană. Începû să bălbăiască și deodată se trânti la pământ în fața Semiramidei:

— O, Semiramidă, ești mai frumoasă, de mii de ori mai frumoasă... și... iubește-mă... căci de nu... mor... în fața ta...

Fumul miresmelor îmbătătoare îl împrejmuia ca o ceață vioarie. El se târi spre regină cu sufletul exaltat:

— Iubește-mă... iubește-mă... Semiramidă, fiica zeiței Dercheto.

O atinse. Semiramida radeă fericită și dinții ei străluciau așa de albi, așa de ascuțiți...

3. Un picur mai albastru ca opalul...

Zeul Soarelui, Samas, scoboră din calea lui cerească, spre palatul lui de aur. Umbrele se năpustiră spre cer, ațoperind agonia luminii.

Semiramida se cutremură și se desfăcû din brațele lui Sumazan. Ochii ei erau împrejmuți de cercăne, glasul îi eră rece:

— Trece la locul tău, Sumazan...

El se duse la locul lui; eră palid, cu fruntea brobonată de năduf.

Semiramida tăcea, privind măhnită la prințul pe care ea îl introdusese în tainele iubirii. Soarele răzbătea în boschet, tremurător, ca o inimă de aur ruptă în două...

— Ți-e sete? — întrebă Semiramida, după o pauză. Sumazan clătina din cap.

— Bea totuș din acest păhar de cristal, căci e o beătură răcoritoare... — continuă tristă și scoase o sticlută din scrinul de cedru.

Eră plină cu un lichid albastru, mai albastru ca opalul... Turnă un picur în păhar și îi zise de nou:

— Bea-l... Asta te răcorește...

Sumazan se îngălbini și mai mult și luă păharul. Îl ridică la gură, zimbînd.

— Știi tu ce beai? — întrebă regina babiloneană, cu un zimbet întunecat.

Sumazan clătina din cap și goli păharul, ca și când ar fi beut vin îndulcit.

— E amar... — murmură — dar cât de disparentă e amărăciunea lui, în comparație cu sărutul tău Semiramidă! Tu spuneai adevărul, beutura ta liniștește pentru totdeauna... Dar sunt fericit, iubitul meu demon, că

plătesc cu viața, sărutările tale aprinse... Mă doare puțin... și totul s'a isprăvit...

Șovăi, pupilele i se învinețiră, trupul i se cutremură de un fior și se prăbuși la pământ.

Semiramida se plecă asupra lui și îl clătina:

— Sumazan, auzi-mă?...

El horecă și făcî un gest, că o aude...

— Să nu te duci supărat din lumea umbrelor...

Tu ți-ai cauzat pierzania... căci nimeni nu poate sărută pe Semiramida, fără să-și ia pedeapsa... Cel ce o vede pe Semiramida, stăpâna lumii, în clipe de slăbiciune femeiască, trebuie să moară...

Prințul gemu chinuit, dar se stăpâni și o privi în agonia lui dureroasă.

— Erai tânăr, mi-e milă de tine... Dar lucrul nu se putea isprăvi altfel. Căci moartea voastră, moartea amanților mei este pavăza cea mai sigură a stăpînirii asiriene... Moartea voastră mă scapă de orgiile ne'ntreprupte, moartea voastră îmi dă puteri, să conduc cu mână de fer frânele împărăției mele extinse...

Sumazan se zbătea în chinuri. Ochiul lui sticloși se ațintiseră asupra femeii minunate.

— Se-mi-ra-mi-dă...

Ea urmă, cu un zimbet îndurerat:

— Pe alții îi trăgeam în țapă, sau îi chinuiam cu moarte îndelungată. Față de tine am fost milostivă... ca să nu suferi mult...

— Mă doare, mă doare... — gemu prințul și fața i se schimonosi de moarte. Zeul Samas aruncă asupra-i raze de purpur.

Semiramida se plecă, contemplând mută agonia frumosului prinț indian. În vreme ce încep să plângă, își duse mâna la inimă și se tângui cu lacrimi:

— Și totuș... și totuș... te iubesc Sumazan... nu mai acum știu, când te-am pierdut... cât de mult te iubesc!...

Sumazan zimbi și clătina din cap, gemând.

— Baal, ajută-mi... — se rugă regina — ți-am ridicat templu. Ajută-mi...

Căzu lângă prinț, plângând și zmulgându-și părul.

— Sumazan, nu muri, nu muri!... — țipă ea, îmbrățișând capul muribundului. El o privi cu ochii sticloși, strătăiați de ațe sângerată și adunându-și toată puterea, spuse, cu glas stins:

— Semiramidă... este acasă la mama... un talisman... ce învie pe oamenii tănări...

Trupul i se întinse, buzele i se umplură de spumă însângerată, și muri. Semiramida eră nebună de durere.

4. Mai puternic decât zeii...

Cadavrul fu stropit cu săruri aromatate, înfășurat în giulgiuri scumpe. Îl duseră apoi la groapa săpată în marmură albă, așezându-l pe rogojini muiate în rășină. Așezară pe mortul iubit, culcat în stînga, cu genunchii adunați ca și când ar dormi. Îi puseră la căpătăiu o cărămidă de pernă, îi întinseră mâna stîngă, punându-i în ea un vas de aramă, apoi îi așezară mâna dreaptă deasupra vasului. La încheietoarea mâinii îi a-

tănară un cilindru în formă de sigil din piatră de meteor și un cilindru încărcat cu desemele îi puseră la picioare, iar la mijloc un cilindru mai mic... Lângă vasul de aramă puseră un băț de trestie, cu mâner de aur. La picioarele mortului rânduiri vase de aur, cu pește, pui și smochine, iar alături un ulcior de aur, cu cel mai vechiu vin asirian. Sumazan fu înmormântat după obiceiul Chaldeilor.

După înmormântare, Babilonul se cufundă într'o jale adâncă. Orașul avea aspectul unei cripte. Semiramida plângea întruna, șapte zile n'a mâncat și n'a beut, apoi chemă pe preotul cel mai înalt.

— În palatul de aur din India, pe țărmul Gangelui, este un talisman...

— Știu — răspunse preotul, cu adâncă supunere — dar să nu-l cauți...

— Dacă voi avea talismanul, Sumazan va învia din morți.

— Va învia... dar va muri un milion de oameni... — răspunse preotul cu răceală, apoi se cutremură, văzând că fața palidă a reginei se împurpurează.

— Cine ești tu, de vorbești astfel? Ești zeu sau demon? De unde știi?

— Sunt șeful oraclului. Cunosc mersul stelelor. Deasupra Indiei se vede o stea cu coadă... Dar chiar dacă nu aș cunoaște viitorul, știu totuș că ai suferi înfrângere, căci cunosc puterea Indiei. Oștile tale se vor nimici în țări necunoscute și Sumazan rămâne și pentru mai departe în groapă, și când sărurile cu cari l'am îmbalzat își vor perde puterea, se va preface în țărăniță...

Miști!

Preotul rămase neclintit fără să răspundă. Regina se sperie și zise, pe un ton mai liniștit:

— Voiu lua cu mine un milion de oameni, dintre cei mai viteji.

— Vei fi biruită.

— Voiu lua cu mine două milioane, floarea oștilor mele și voiu mătură lumea, cum spulberă vântul nisipul pustiului!

— Vei fi biruită.

Regina sări de pe canapea și se apropie de preot.

— Voiu lua cu mine trei milioane de oameni, pedestri, cavalerie și căruțași... Înțelege-mă! Și voiu strivi India cu revărsarea popoarelor mele.

Glasul ei eră tot mai strident, statura ei sveltă tremură de furie. Preotul nu îndrăzni să-i răspundă. Semiramida țipă:

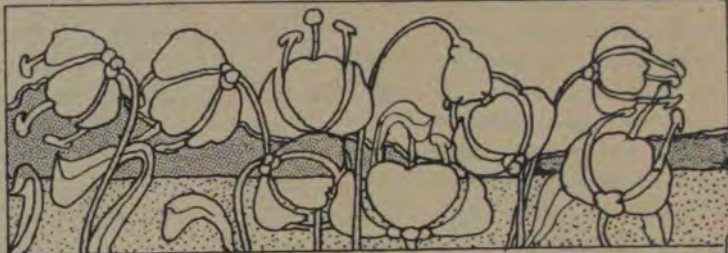
— Voiu îneca lumea în sânge! Voiu zgudui cerul și pământul, voiu încurcă cursul stelelor și... și...

Tăcu tremurând de emoție. Urmă o tăcere grea, chinuitoare. Preotul o întrebă inconștient, cu mirare:

— Și toate acestea pentru un talisman?...

— urmează —

DUMA

Cu numărul viitor

revista „Cosinzeana” va lua noi podoabe, mai strălucitoare, mai frumoase, mai plăcute ochilor și minții. Cea dintâi în ziaristica noastră, va căuta ca să croiască un nou drum, o nouă cale, plină de peisaje captivante, menită să distragă binefăcător sufletul obosit al cetitorului. Pornim pe această nouă cărare cu tot avântul tinereții noastre, care nu cunoaște oboseală, nu cunoaște piedeci și nu cunoaște intimidare. În drumul, pe care pornim, ne-am prins tovarăș pe lângă colaboratorii de până acum, pe un tânăr scriitor talentat al nostru, care intrând în Redacția internă a „Cosinzei” ne va fi un prețios împărțitor al oboselii, nouă, și un prețios element pentru iubiiții nostri cetitori. Felul, în care vom redacta începând cu numărul viitor revista „Cosinzeana”, va fi, credem noi, cel mai potrivit pentru familiile românești și avem credință tare, că pe calea ce vom apuca, vom isbui să împărțim tot indiferentismul, ce s’arată așa de des față de gazetăria românească.

În munca cu îndoite sarcini, ce o vom lua asupra noastră, rugăm pe iubiiții nostri abonați, ca să ne dea tot concursul, cercând să răspundească între prieteni și cunoscuți revista „Cosinzeana” și dându-i și pe mai departe sprijinul prețios și dănușii. În felul acesta avântul nostru va prinde aripi și gândurile noastre intrupase-vor.

Red.

□ □ □

Știință popularizată.

Gavril Todica: HADES. — Studii de filosofie. Partea I Orăștie, „Tipografia Nouă”, I. Moja, 1912. Pag. 84. Prețul unui exemplar 1 cor. Pentru România 1 leu 50 bani

Literatura noastră de popularizare a științei e foarte săracă încă. Această constatare ne privește cu deosebire pe noi, Ardeleni. Adevărat că nici dincolo, în Regat, nu s’a putut semnală până în vremile mai noi o activitate mai întinsă pe acest tărâm. Oamenii dornici de o specializare oarecare în domeniul științei bat și până astăzi calea Apusului. Și chiar și obștea mare, care ține să aibă o cultură mai înaltă, întemeiată pe rezultatele nisuițelor științifice, alergă și aleargă încă la literatura străină. Abia în vremea din urmă, mulțămîta unor oameni însuflețiți, s’a pornit în România o lucrare stăruitoare în acest înțeles. Profesorii și oamenii de știință din jurul revistelor „Natura” și „Orion”, pot avea deja până acum o frumoasă mulțumire pe urma activității lor binecuvântate.

Oameni, cari să cultive științele avem și noi în Ardealul nostru, după cum am avut în toate vremurile. Puțini au fost însă cei cari s’au gândit să coboare, în pagini de popularizare, străduințele lor și ale altor muncitori, din străinătate, în câmpul înălțat al tainelor naturii. De câțiva ani însă putem remarcă și noi un serios început în această privință. Dl I. Corbu, dela Bistrița, cunoscut și în străinătate, chiar acolo mai întâiu, pentru a sa „Nouă teorie cosmogonică” și dl G. Todica, din Geoagiu, lucrează cu un foarte laudabil zel, și nu cu mai puțină pricepere, în broșuri și în articole de ziar, la popularizarea științelor exacte.

Iată, de data asta semnalăm o nouă carte a dlui Gavril Todica, bun cunoscător al tainelor boltii albastre, bine pregătit în toți ramii

științelor, dupăcum s’a dovedit în ale sale „Studii științifice”.

Mulți dintre cetitori vor stă o clipă nedumeriți, auzind bătrâna vorbă: Hades... Cei cu simțăminte mai pioase vor clătina chiar din cap, temători:

„Vreo nouă dovadă a necredinții moderne. Vreo preamărire a iadului, Doamne ferește...”

Acestora le spunem dela început, ca autorul însuș în celea dintâi rânduri ale sale, că dl Todica nu se îndeletnicește cu răsturnarea vechilor credinți de natură sufleteasă, proprietate inerentă mai ales celor cari dărâmand clădiri existente nu pot da altele în loc, Ar fi pagubă ca o singură ochire fugară asupra titlului să înstrăineze de scrisul folositor al acestui muncitor harnic. Hades, ca noțiune originară, însemnează invisibilul, taina invălită în negura disantantelor necuprinse, ori a celor neînțelese din jurul nostru.

Cartea de față cuprinde o serie de articole foarte interesante și atrăgătoare. Omul cu carte găsește întrânsele o mare bogăție de rezultate la cari au ajuns savanții neamurilor, foarte adeseori în disprețul contemporanilor, ori chiar în schimbul unor suferinți barbare, cari pe noi ne revoltă, ca acel martir celebru, care a fost îndărjitul Galilei, distrugătorul geocentrismului. „Preocupățiile științifice” ale veacurilor sunt fixate cu o cuceritoare vioicenie, care se înduioșează ori de câteori „oficialitatea” s’a pus de-a curmezișul viziunilor. În „Microcosm și macrocosm” găsim o înaintare în raport cu cunoștințele noastre de prin licee, căci față cu celea vreo optzeci de elemente din câte învățam atunci, ni se pun constatările chimistului Crookes, după care elementele se reduc la unul singur, la sinteza energiei, numită „protilă”. Și, la urma articolului, ne stăruie convingător în minte celebra propoziție alui

Ramsay, că: „În viață residă izvorul tuturor formațiunilor materiei și viitorul splendid al lor”. Trecând peste celelalte articole, tot atât de interesante, („Vibrațiile”, „Lumea sensurilor noastre”, „Spațiul și timpul”, „Radio telegrafia și fenomenele telepatice”), remarcăm îndeosebi „Viața celei și viața organismului”, în care materialistii, cei de bună credință, — de ușureii băiețândri cu mutre de-o gravitate ridicolă, cari cred că-și dovedesc modernismul prin gesturile de savantlic ieftin, nu poate fi vorba — vor avea material de serioase meditații. Celula organismului nostru, cu viața ei inteligentă, cu înnoirea ei, care totuș are un capăt, cu păstrarea conștiinței și a memoriei individuale din partea complexului de celuli, chiar când acestea se înnoiesc, sunt tot atâtea fenomene, cari reclamă serioase adânciri.

Scrișul dlui Todica e totdeauna atrăgător chiar și prin stilul d-sale ușor, nesilit, adeseori de-un umor potrivit și inviorător. E citit cu drag, fără oboseală. Cei cari vreau să se țină în curent cu înaintările științei nu se pot lipsi de cărțile dlui Todica.

Ca parte morală, dl Todica poate fi mulțumit. Bună luptă poartă. E de datoria noastră, a cetitorilor, să-i sprijinim și noi nisuițele, în folosul nostru și în potriva pagubei sale materiale. Și pentru una și pentru alta, hotărât merită.

M. Lin.

□ □ □

Soții Bârsan în Orăștie.

Simpaticul apostol al Thaliei române ardelenice, dl Zaharie Bârsan, în al IX-lea turneu artistic al său pe la noi, orașului nostru i-a dedicat două seri, ziua de Miercuri 18 l. c. și cea de Sâmbătă, 21 lunie nou. Firește, ca atâția ani dearândul, venirea Soților Bârsan în mijlocul nostru, înseamnă un adevărat eveniment artistic. Publicul ardelenesc se simte legat, cu puternice fire sufletești, de acești frunțași artiști ai Teatrului Național.

„Artiștii noștri”, se spune prin orașele noastre, ori de câteori vine vorba de Soții Bârsan. Și au un înțeles adânc aceste vorbe. Hotărât: ei sunt ai noștri sub multe raporturi.

Seara de miercuri, ca prestație artistică a fost la înălțime. Asupra acestei împrejurări, nu mai e nevoie să stăruim. Singur numele Bârsan, e o dreaptă garanță.

Celea trei comedii: „Liniștea casei”, „Furtuna casnică” și „Cererea în căsătorie”, au entuziasmat publicul. Dna Bârsan a fost splendidă.

Artiștii noștri au adus cu sine de data asta pe dl Toneanu, o foarte norocoasă achiziție. Numele d-sale va rămâne la noi, și, într'un viitor turneu, dl Bârsan nu va putea să vină fără dl Toneanu, căci publicul nu s'ar împacă cu lipsa d-sale.

Public a fost puțin în seara de miercuri; jurul n'a venit, ceea ce e explicabil. Pe sâmbătă e nădejde de-o aglomerație mai mare. Jurul nu va lipsi de data asta, credem.

Asupra reprezentățiilor vom reveni în nrul viitor.

□ □ □

În faptul serii

Pământul se mișcă în jurul axei sale și după cum este el față de părintele lui soarele, avem și noi ziua și noapte. Într'o jumătate de rotație ne poartă sub razele arzătoare ale soarelui iar în cealaltă jumătate ne poartă sub razele blânde ale lumii. Și avem astfel o zi astronomică din care o jumătate o cheltuim în munca pentru pâinea cea de toate zilele, iar o jumătate o folosim pentru repararea mașinei noastre complicate și pentru recăștigarea forțelor pierdute. Dar ce fac eu? astronomie și fiziologie? Nu-i nevoie! Pe noi ne interesează mai întâi de toate esența și poezia lucrurilor, căci acestea le cere sufletul nostru fără încetare în toată vremea. Atâtea și atâtea probleme mari ale vieții! Atâtea și atâtea întrebări la cari nici un muritor nu poate să răspundă. Și cu toate acestea cât de frumoasă și cât de măreață e lumea asta întreagă pe care o vedem în noi și în jurul nostru pierzându-se în atotputernicia și eternitatea infinitului. Totul e numai frumusețe, totul e vesel, totul e bine, totul e plăcut, totul ne vorbește un graiu nespus de dulce pe care căutăm să-l deslegăm.

Numai imperfecțiunea noastră ne amăgește adeseori, numai în ea trebuie să căutăm ceea ce numim rău, durere, suferință, mâhnire. Numai imperfecțiunea noastră este cauza

atâtor sforțări dureroase, pe cari le facem în fiecare zi, până la cea din urmă în care sufletul nostru scapă din legăturile acestor materiale. Și mângâierea noastră trebuie s'o căutăm în necurmata dorință către veșnicul și negrăitul ideal al Divinității.

„Sătură-mă-voiu Doamne când mi se va arăta mărirea ta!”

Da, într'adevăr a face astronomie ori fiziologie ori altceva la fel, nu e lucru urât. Dar de-o mie de ori e mai frumos a căuta să înțelegem acest graiu sublim care se desprinde în tăcere din întreaga natură prin complexitatea și simplitatea ei, prin legile ei neschimbate, prin toate formele și culorile și prin toate tainele ei.

Ei bine! După o zi sub razele arzătoare ale soarelui, după o zi de muncă oboseitoare pentru câștigarea pâinii cea de toate zilele întru sudoarea frunții noastre, vine un timp în care sufletul nostru poate să-și mai uite grijile vieții pământeste și să se înalțe plin de dor mai presus de această materie imperfectă. Un timp în care sufletul poate să audă mai bine ca oricând cuvintele adânci ale acestui graiu divin. E seară, e preludiul plin de poezie, plin de frumusețe, plin de farmec al nopții. Atunci mă așez la fereastra mea din grădină, îmi reazăm coastele pe ea și sufletul meu își ia zborul în depărtare, se perde, aleargă, zboară până ce obosit se întoarce iarăși în casa lui de lut.

Ce plăcere dulce și curată simte inima mea în răcoarea serii și în pacea sfântă a ei. De jos din grădină se înalță în aer parfumul curat al florilor de liliac, mă mângăie și se perde până departe ca o jertfă de mirodenii pentru ființa acea infinită al cărei glas îl ascult. Sub streșină în cuibul de rândunele pace. Doar din când în când, arareori se aude câte un țuit somnoros care împlinește totuș o rimă drăgălașă în această poezie a nopții ca o apogiatură ușoară pe struna cea subțire a vioarei lui Paganini din Nopti florentine.

Câte-un liliac îmi întretae zarea din când în când cu zborul lui șuerător și în rotocoale mari și repezi

